

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Cassatieberoep tegen het arrest van 30 november 2023 inzake de klimaatzaak

Samenvatting

Op 30 november 2023 oordeelde het Hof van Beroep van Brussel over haar arrest inzake de Klimaatzaak dat het Vlaamse Gewest, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Federale Staat de nodige maatregelen moeten nemen om een globale reductieverplichting van 55% tegen 2030 te realiseren ten opzichte van het CO₂-emissieniveau van 1990. In essentie meent het Hof van Beroep van Brussel dat de Europese klimaatwetgeving minimumnormen oplegt, maar dat de Federale Staat, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaamse Gewest op grond van de regels inzake (fout) aansprakelijkheid meer moeten doen dan hetgeen het Europese kader voorschreef. De Vlaamse Regering verzoekt de Federale Regering om, gelet op de sociaaleconomische impact van het voorliggende arrest, te overwegen mee cassatieberoep aan te tekenen tegen het voormelde arrest

1. SITUERING

Deze nota heeft betrekking op de beleidsvelden Omgeving en Energie.

2. INHOUD

Op 30 november 2023 oordeelde het Hof van Beroep van Brussel over haar arrest inzake de Klimaatzaak dat het Vlaamse Gewest, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Federale Staat de nodige maatregelen moeten nemen om een globale reductieverplichting van 55% tegen 2030 te realiseren ten opzichte van het CO₂-emissieniveau van 1990 (Bijlage 1). In essentie meent het Hof van Beroep van Brussel dat de Europese klimaatwetgeving minimumnormen oplegt, maar dat de Federale Staat, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaamse Gewest op grond van de regels inzake (fout) aansprakelijkheid meer moeten doen dan hetgeen het Europese kader voorschreef. Hierbij is het belangrijk te noteren dat op de Europese Raad van 23 en 24 oktober 2014 de lidstaten “*a binding EU target of an at least 40% reduction in greenhouse gas emissions by 2030 compared to 1990*” onderschreven. Voor ETS-sectoren werd die doelstelling op 43% gesteld ten opzichte van 2005; voor alle andere sectoren op 30% ten opzichte van 2005 (EUCO 169/14, randnr. 2). Op basis van deze doelstellingen werden in 2018 specifieke doelstellingen per lidstaat geformuleerd voor sectoren die buiten het ETS vielen. Voor België werd de doelstelling op -35% vastgelegd (zie bijlage I bij Verordening (EU) 2018/842 van 30 mei 2018 betreffende bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties door de lidstaten van 2021 tot en met 2030 teneinde bij te dragen aan klimaatmaatregelen om aan de toezeggingen uit hoofde van de Overeenkomst van Parijs te voldoen, (Pb. (2018) L 156/26). De doelstelling van 55% uit het Fit for 55 programma betekent voor België een verplichting om de uitstoot van broeikasgassen in sectoren die buiten het ETS vallen met 47% te verminderen (zie Bijlage I bij Verordening (EU) 2023/857 van het Europees Parlement en de Raad van 19 april 2023 tot wijziging

van Verordening (EU) 2018/842 betreffende bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties door de lidstaten van 2021 tot en met 2030 teneinde bij te dragen aan klimaatmaatregelen om aan de toezeggingen uit hoofde van de Overeenkomst van Parijs te voldoen, en van Verordening (EU) 2018/1999, (Pb. (2023), L 111/1). Het Hof van Beroep laat de Unierechtelijke ETS-regeling buiten beschouwing, hetgeen tot logisch gevolg heeft dat de concurrentiepositie van België binnen de Europese Unie, achteruit gaat, omwille van het gebrek aan een level playing field met andere lidstaten van de Europese Unie.

De Vlaamse Regering heeft advies gevraagd aan cassatieadvocaten Johan Verbist en Beatrix Van Lerberghe (Bijlage 2) en Demos (Bijlage 3). Deze juridische adviezen zijn als bijlagen bij deze nota gevoegd.

Eisende partijen hebben het arrest van 30 november 2023 betekend op 1 februari 2024. Op 2 mei 2024 verstrijkt derhalve de termijn om cassatieberoep aan te tekenen. Daar het eerstvolgende overlegcomité slechts op 28 februari 2024 plaatsvindt, en er nog geen volgend overlegcomité is gepland, lijkt het overlegcomité van 28 februari 2024 zekerheidshalve de enige nuttige datum om het arrest van 30 november 2023 te bespreken in aanwezigheid van de regeringsleiders, teneinde een gemeenschappelijke strategie te bespreken.

Uiteenzetting

Het Vlaams Parlement organiseerde op 17 en 24 januari 2023 een hoorzitting over de klimaatzaak. De uitgenodigde juristen (meesters Jürgen Vanpraet en Gregory Verhelst), en het Vlaams Netwerk van Ondernemingen waren zeer kritisch voor het voormelde arrest van 30 november 2023. De redenen waren met name de overschrijding van de scheiding der machten (door het opleggen van bijkomende maatregelen, wars van iedere democratische besluitvorming) én de mogelijke impact van het arrest van 30 november 2023 op de vergunningverlening op het Vlaams industrieel en sociaaleconomisch weefsel. Het juridisch advies van Demos bevestigt de impact van het arrest van het Hof van Beroep van 30 november 2023 op de vergunningverlening (zie Bijlage 3, p. 12 e.v.). Prof. Dr. Hendrik Schoukens (UGent) verwoordt het als volgt in de Juristenkrant (Bijlage 4; eigen vetdruk).

“Het arrest van 30 november 2023 vormt dan ook een juridisch precedent zonder weerga in de Belgische rechtsorde, dat de komende jaren ook in concrete vergunnings- en planprocedures kan worden gehanteerd. Ook daar wordt immers duidelijk dat er zich een klimaattoets opdringt. Hoewel het hof de federale, Brusselse en Vlaamse overheid nog een laatste kans geeft om haar doelen en effectieve reducties tegen 2030 aan te scherpen, slinkt de beleidsmarge wanneer dat niet zou lukken. Want met deze uitspraak is duidelijk dat elke overheid haar deel moet doen om de CO₂-uitstoot te beperken, wat een te soepel vergunnings- en subsidiebeleid voor fossiele brandstoffen nadrukkelijk op de helling zet.”

Energyville en het Vlaamse Energie- en Klimaatagentschap bevestigden op 17 januari 2024 in het Vlaams Parlement dat de opgelegde reducties feitelijk onhaalbaar zijn zonder de competitiviteit van de Vlaamse industrie zonder meer onderuit te halen, en zelfs een afbouw van de industrie en landbouw.

Ook de verzamelde werkgeversorganisaties uit Nederlandstalig en Franstalig België delen deze bezorgdheid en vragen de federale overheid om cassatieberoep in te stellen (Bijlage 5).

Cassatieadvocaten Johan Verbist en Beatrix Vanlerberghe hebben volgende mogelijke cassatiegronden geïdentificeerd in hun eerste juridisch advies van 17 december 2023 (Bijlage 2):

“- in zoverre de appelrechters besluiten tot een schending van de artikelen 2 en 8 van het EVRM en hierbij zelf bepalen welke minimumgrenzen door de verschillende

overheden moeten worden bereikt. Niet alleen schenden de appelrechters in dit verband de artikelen 2 en 8 van het EVRM in zoverre zij uit deze bepalingen verplichtingen afleiden die deze bepalingen niet bevatten en zonder hierbij rekening te houden met de beoordelingsmarge waarover de overheid beschikt. Daarenboven schenden de appelrechters het beginsel van de scheiding der machten door zelf minimumgrenzen op te leggen. In zoverre deze minimumgrenzen afwijken van de relevante bepalingen van het Europees recht, schenden de appelrechters ook deze bepalingen;

- *in zoverre de appelrechters besluiten tot een schending van de artikelen 1382 en 1383 van het oud Burgerlijk Wetboek, door te besluiten tot een fout hoewel de door de appelrechters aangenomen norm geenszins voortvloeit uit het objectief recht. Verder kan worden aangevoerd dat de appelrechters op grond van hun overwegingen niet konden besluiten tot een onzorgvuldigheid aan de zijde van de overheden; in zoverre de appelrechters besluiten tot schade die niet gekwalificeerd kan worden als persoonlijke schade;*
- *in zoverre aan de overheid een injunctie wordt opgelegd.“*

Demos Advocaten vulde aan dat het arrest van 30 november 2023 ook de volgende Unierechtelijke elementen schendt:

- Artikel 193 VWEU verbiedt het aan de Belgische Staat en het Vlaamse Gewest (met inbegrip van de rechterlijke macht) en het Vlaamse Gewest om vanaf 2019 strengere maatregelen dan vereist door het Unierecht in te voeren voor wat betreft ETS-sectoren;
- Het Hof van Beroep is voorbij gegaan aan haar verplichting om prejudiciële vragen te stellen aan het Europese Hof voor de Rechten van de Mens én het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Bovendien is klimaatpolitiek transversaal, en worden vele beleidsdomeinen geraakt door klimaatpolitiek. Het arrest van 30 november 2023 verhindert een belangenafweging van de uitvoerende macht bij de allocatie van financiële middelen aan vooropgezette beleidsdoelstellingen. Die allocatie van middelen én het bepalen van beleidsdoelen is bij uitstek een taak van de uitvoerende macht en niet van de rechterlijke macht. Die beleidsvrijheid is geschonden door het arrest van 30 november 2023. Door dit arrest wordt de democratische besluitvorming uitgehold. Daarom dringt zich een principiële cassatieberoep op. Zulk cassatieberoep is overigens noodzakelijk om het recht op een menswaardig leven en de sociale grondrechten van onze burgers te vrijwaren. Immers, de vernietiging van ons industrieel en sociaaleconomisch weefsel tegen 2030 zou betekenen dat er minder kan worden geïnvesteerd, in klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. Bovendien zou een vermindering van de economische activiteit leiden tot een verminderde financiering van onder andere de sociale zekerheid.

Daar het arrest van 30 november 2023 om voormelde redenen de strategische belangen van het Vlaamse Gewest schendt, en de Belgische industrie de facto buiten de Europese interne markt plaatst, vraagt de Vlaamse Regering aan de Federale Regering om een cassatieberoep in overweging te nemen tegen het voormelde arrest. Dit om het cassatieberoep maximale slaagkansen te geven.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Niet van toepassing.

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op het personeelsbestand en het personeelsbudget zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de human resources, niet vereist is.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

- Personeel: geen impact.
- Werkingsuitgaven: geen impact
- Investerings en schulden: geen impact.
- Ontvangsten: geen impact.

4. VERDER TRAJECT

Na goedkeuring van de nota aan het Overlegcomité door de Vlaamse Regering zal de minister-president de nota agenderen op het Overlegcomité.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° bijgaande nota aan het Overlegcomité goed te keuren;

2° de minister-president van de Vlaamse Regering te gelasten de nota te agenderen op het eerstvolgende Overlegcomité.

Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal DEMIR

Bijlagen

- 1) Nota aan het Overlegcomité
- 2) Het arrest van het Hof van Brussel van 30 november 2023.
- 3) Juridisch advies van Cassatieadvocaat Johan Verbist.
- 4) Juridisch advies van Demos Advocaten.
- 5) Artikel van Prof. Dr. Hendrik Schoukens in de Juristenkrant van 20 december 2023 over de impact van de Klimaatzaak.
- 6) Brief van de verzamelde Belgische werkgeversorganisaties aan Eerste Minister Alexander Decroo.